

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1.1 Inleiding

In deze paragraaf gaan we in op onze risico's en risicobeheersing. We kijken of we voldoende buffers (weerstandscapaciteit) hebben om onze risico's op te vangen. Maatstaf is, dat ons weerstandsvermogen (risico's/ weerstandscapaciteit) > 1 . Dat geldt voor het Grondbedrijf en voor onze Algemene Dienst.

In deze paragraaf laten we ook zien hoe het gesteld is met onze financiële positie. We hebben in deze paragraaf de financiële kengetallen en ijkpunten opgenomen en gewaardeerd. Dat zijn goede graadmeters voor financieel herstel.

Risicobeheersing is een cyclisch proces. In deze paragraaf geven we aan welke financiële gevolgen de risico's de komende jaren hebben. Voor de komende jaren volgen we het financiële beeld van deze MPB 2019-2022 inclusief de voorstellen die in deze begroting worden gedaan voor nieuw beleid.

We hebben de financiële en niet- financiële risico's geactualiseerd en zien dat de risico's zijn afgenomen. We hebben in de begroting 2019-2022 een aantal risicogebeurtenissen als onontkoombaar aangemerkt en extra budgetten opgenomen voor de beleidsonderdelen, waarop deze risico's betrekking hadden.

Ons financieel herstelplan (Zomernota 2012) is erop gericht, dat we uiterlijk in 2022, de gemeentebegroting op orde te hebben. Er moet dan een algemene reserve zijn, die voldoende is om de risico's op te vangen. Ijkpunten voor blijvend financieel herstel zijn solvabiliteit en schuldquote.

In het bestuursakkoord 2018-2022 "De kracht van Apeldoorn" en in ons collegewerkprogramma "Krachtig verder" is aangegeven dat financieel herstel speerpunt blijft. De begroting en ons weerstandsvermogen zijn weliswaar op orde, maar we willen ook voldoende financieel weerbaar zijn bij onvoorziene slechte economische omstandigheden. We willen dat ons eigen vermogen groeit naar tenminste € 160 miljoen bij een solvabiliteit van tenminste 20%. We zien dat de verbetering van de financiële positie, zoals we gepresenteerd hebben in de jaarrekening 2017 doorzet.

1.2 Risicobeheersing en risico's

Onze gemeente voert een voorzichtig financieel beleid. Bij de voorbereiding van de (meerjaren)programmabegroting en aparte voorstellen toetsen we de budgetten die we nodig hebben. We brengen daarbij ook de risico's in beeld.

In 2017 hebben we als college het risicomanagement geëvalueerd. Daaruit is gebleken dat we sinds de nieuwe nota risicomanagement in 2013 belangrijke stappen hebben gezet. Het bewustzijn rondom risico's is groter en we zijn bij belangrijke dossiers (o.a. Grondbedrijf en Sociaal domein) in staat om via beheersmaatregelen de risico's goed te beheersen. Wel zien we dat op onderdelen nog wel verbetering mogelijk is. De informatieverstrekking rondom risico's beperkt zich nog teveel tot het geven van inzicht in de status quo. We gaan daarom in het vervolg uw raad meer inzicht geven in de maatregelen die we treffen, de voortgang daarin en de gerealiseerde effecten.

In 2018 heeft u de Kadernota Risicomanagement 2018-2021 vastgesteld. In 2018 zijn enkele actiepunten uit deze nota gerealiseerd, zoals het in beeld brengen van de niet-financiële risico's. In 2019 wordt aan het verbeterplan een vervolg gegeven.

In de voorliggende MPB treft u bij de programma's de TOP-risico's (financieel en niet- financieel) aan die we op dit moment onderkennen. Het gaat dan om risico's met een groot financieel gevolg (> € 1 miljoen) en/ of met forse invloed op het imago of het halen van onze doelstellingen.

1.2.1 Risico's (projecten) Grondbedrijf

De risico's van het Grondbedrijf worden in eerste instantie binnen het Grondbedrijf zelf opgevangen. Voor het risico op de projecten van het Grondbedrijf is de Algemene Reserve Grondbedrijf (ARG) gevormd. Deze reserve bepaalt vooral de weerstandscapaciteit van het Grondbedrijf. Voor het Grondbedrijf geldt als norm, dat de weerstandscapaciteit minimaal gelijk is aan het risicobedrag, met andere woorden: weerstandsvermogen > 1.

Grootte van de risico's van het Grondbedrijf

Bij het Grondbedrijf zijn er twee soorten risico's. Het eerste betreft de risico's die buiten het project liggen, zoals ontwikkelingen op de markt en van de prijs. Deze risico's hebben gevolgen voor het resultaat van meerdere complexen. Daarnaast zijn er risico's binnen het project die het resultaat van dat specifieke complex kunnen beïnvloeden.

In het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2018 hebben we deze risico's in 7 onderdelen verdeeld waarvan de laatste 3 vallen onder de categorie 'specifieke gebeurtenis'. In de tabel hieronder ziet u per onderdeel het bruto risicobedrag. We kunnen de risico's voor een deel opvangen met de post Onvoorzien of door bijstelling van de winstverwachting. Voor het resterende deel hebben we de ARG als buffer nodig.

Beeld van de risico's van het Grondbedrijf uit het MPG 2018

nr	Risico-onderdelen	Brutobedrag	Verwijzing naar MPG
1	Projectoverstijgende risico's wonen	€ 1,7 miljoen	§ 7.2
2	Projectoverstijgende risico's niet-wonen	€ 2,9 miljoen	§ 7.2
3	Risico's projecten op basis van statistische methode	€ 3,7 miljoen	§ 7.3
4	Risico's projecten op basis van IFLO-methode	€ 1,2 miljoen	§ 7.4
5	Kwalitatieve woningbouwprogrammering	€ 4,4 miljoen	§ 7.5
6	Risico kaderwijziging Zuidbroek (Noordkaap)	€ 1,7 miljoen	§ 7.5
7	Risicovoorziening winstnames	€ 13,7 miljoen	§ 7.5
Totaal		€ 29,3 miljoen	

Toelichting bij deze tabel:

De bedragen zijn brutobedragen. Hiervan kunnen we € 5,2 miljoen dekken uit winstverwachtingen en posten Onvoorzien. Als we dit bedrag van de bruto risico's aftrekken, hebben we een weerstandscapaciteit nodig van € 24,1 miljoen.

Grootste risico's

Hieronder lichten we de grootste risico's toe. U vindt een uitgebreidere beschrijving in het MPG 2018.

Externe omstandigheden (nummers 1 en 2 in de tabel)

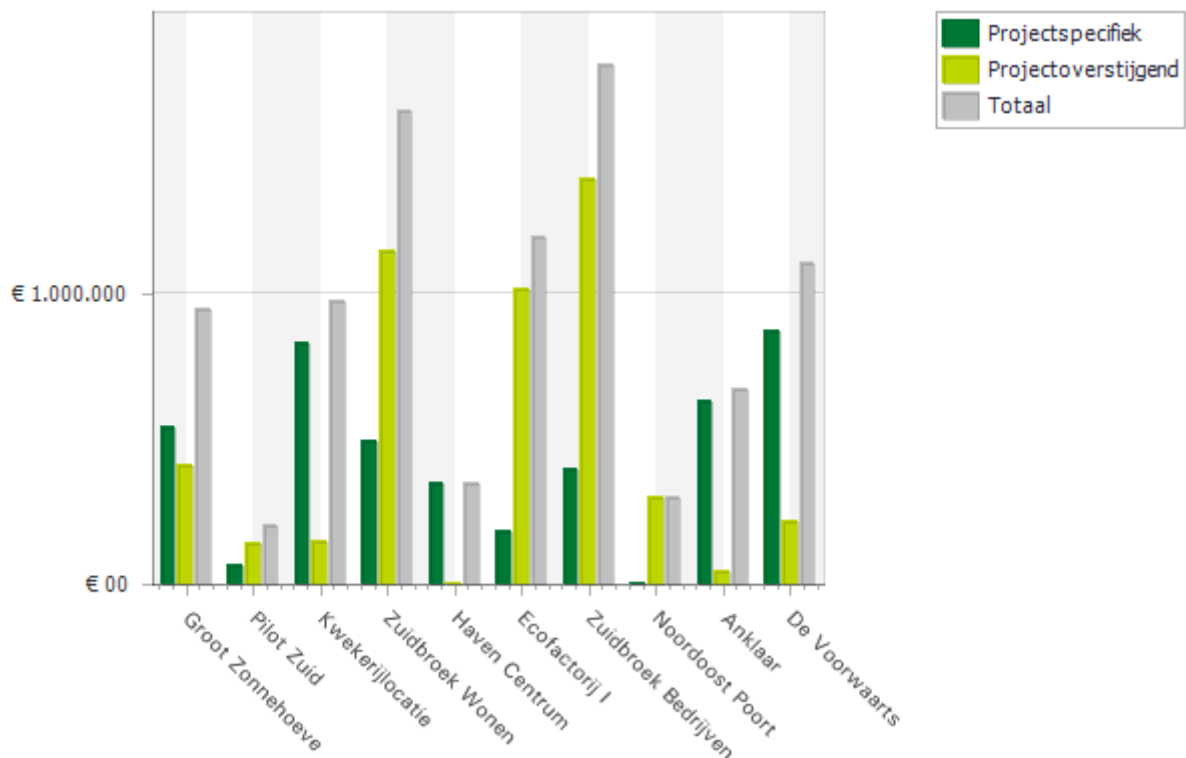
Externe omstandigheden zijn relatief grote risico's van het Grondbedrijf. Het zijn onder andere inflatie, lagere grondopbrengsten en vertraging in de uitgifte. Deze risico's zijn bijna helemaal het gevolg van economische omstandigheden. We hebben ze meegenomen bij de onderdelen 1 en 2 in de tabel.

Projectspecifieke openbare risico's en kansen (nummer 3 in de tabel)

Risico's binnen de projecten zijn:

- mee- en tegenvallers op de civiele ramingen;
- lagere grondopbrengsten bij diverse meergezinslocaties;
- de prijs van enkele bedrijfskavels die nog niet te koop zijn in Zuidbroek;
- Extra kosten voor parkeervoorzieningen op De Voorwaarts;

- Extra kosten voor diverse saneringen
- verkoop van bestaand vastgoed op de inbreidingslocaties;
- de bestemmingsplanprocedure voor vestiging van Hornbach op De Voorwaarts.

Risico's projecten op basis van IFLO-methode (nummer 4 in de tabel)

Dit betreft de categorie kleine projecten waarvoor geen aparte risicoanalyse wordt uitgevoerd. Het risicobedrag wordt berekend door 10% van de boekwaarde te nemen en 10% van de nog te realiseren kosten. Hier worden op dit moment geen wijzigingen verwacht.

Specifieke gebeurtenissen (nummers 5 t/m 7 in de tabel)

Kwalitatieve woningbouwprogrammering

In het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt nog rekening gehouden met het omzetten van een duur programma naar een goedkoper segment (goedkoop of midden duur). Door de aantrekkelijke markt en het besluit om de kaderwijziging van Villahoeve geen doorgang te laten vinden is de situatie ontstaan dat er nog maar een beperkt aantal locaties binnen het Grondbedrijf zijn waar een duur programma omgezet kan worden naar een goedkoper programma. Dit komt voornamelijk neer op Zuidbroek en mogelijk het programma dat vanuit de call eveneens in Zuidbroek terecht zal komen. Het zal een lastige opgave zijn om op een goede (ruimtelijke en juridische) wijze de 86 dure woningen om te kunnen zetten. Op advies van team Wonen van de eenheid Ruimtelijke Leefomgeving is het restant risicobedrag in tact gelaten tot nadere besluitvorming over de Woonagenda. Daarnaast wordt in de programmeringslijsten gekeken of de actuele behoefte aansluit bij het programma dat nu o.a. in Zuidbroek is gepland. De meest recente verwachting is dat deze risicovoorziening kan vrijvallen omdat het programma voorziet in de behoefte op de woningmarkt.

Risico kaderwijziging Zuidbroek (Noordkaap)

Op 30 januari 2018 heeft het college positief besloten over de kaderwijziging Zuidbroek. Vervolgens is het voorstel op 8 maart 2018 in de raad vastgesteld. Onderdeel van dit besluit is het rekening houden met het scenario dat De Noordkaap volledig wordt verkocht aan bedrijven in de logistieke sector. Het gevolg hiervan is dat dit een negatief effect zal hebben op de grondprijs van circa € 1,7 miljoen. Zoals in de TURAP aangegeven, is de gemeente in gesprek met een belegger voor de ontwikkeling van een logistiek bedrijf van circa 7 hectare en naar verwachting

zal in het 3^e kwartaal van 2018 het college een voorstel doen aan uw gemeenteraad. Hiermee komt dit risico grotendeels te vervallen.

Risicovoorziening winstnames

Zoals toegelicht in het MPG 2018 wordt op basis van het voorzichtigheidsbeginsel een deel van de genomen winsten vastgehouden in de ARG. In het MPG 2018 ging dat om een bedrag van € 13,7 miljoen. waarvan nu naar verwachting € 1,8 miljoen. kan vrijvallen. De lijn van vrijval zal zich de komende jaren doorzetten. Hierbij moet de kanttekening geplaatst worden dat het gaat om een verwachting en de winstnames afhankelijk zijn van een aantal grote nog te realiseren grondverkoppen.

Bovengenoemde ontwikkelingen zorgen ervoor dat verwacht wordt dat de streefwaarde ten opzichte van het MPG 2018 met € 7,5 miljoen. naar beneden kan worden bijgesteld.

Weerstandsvermogen grondbedrijf

De weerstandscapaciteit van het Grondbedrijf bestaat uit de volgende onderdelen:

- Post onvoorzien binnen grondexploitatiebegrotingen;
- Eventuele winstverwachting van grondexploitatiebegrotingen;
- Algemene Reserve Grondbedrijf (ARG).

Het weerstandsvermogen wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door het risicobedrag. Rekening houdend met de mogelijkheid om risico's binnen projecten op te kunnen vangen (post onvoorzien of lagere winstverwachting) zou op basis van de huidige inzichten (juni 2018) de streefwaarde van de ARG per 31-12-2018 € 16,6 miljoen (risicobedrag) moeten bedragen. Op basis van de actuele prognoses is de verwachting dat de ARG eind 2018 uit gaat komen op € 26,0 miljoen. waardoor het verwachte weerstandsvermogen uitkomt op 1,57 (€ 26,0 / € 16,6). Aangezien het weerstandsvermogen in principe niet hoger dan 1,0 hoeft te zijn, kan op basis van deze cijfers eind 2018 vooralsnog een afdracht van € 9,4 miljoen. aan de Algemene Dienst plaats vinden. Een eventuele afdracht verwerken we in de jaarrekening 2018. In deze MPB is hiermee nog geen rekening gehouden.

Actuele ontwikkelingen

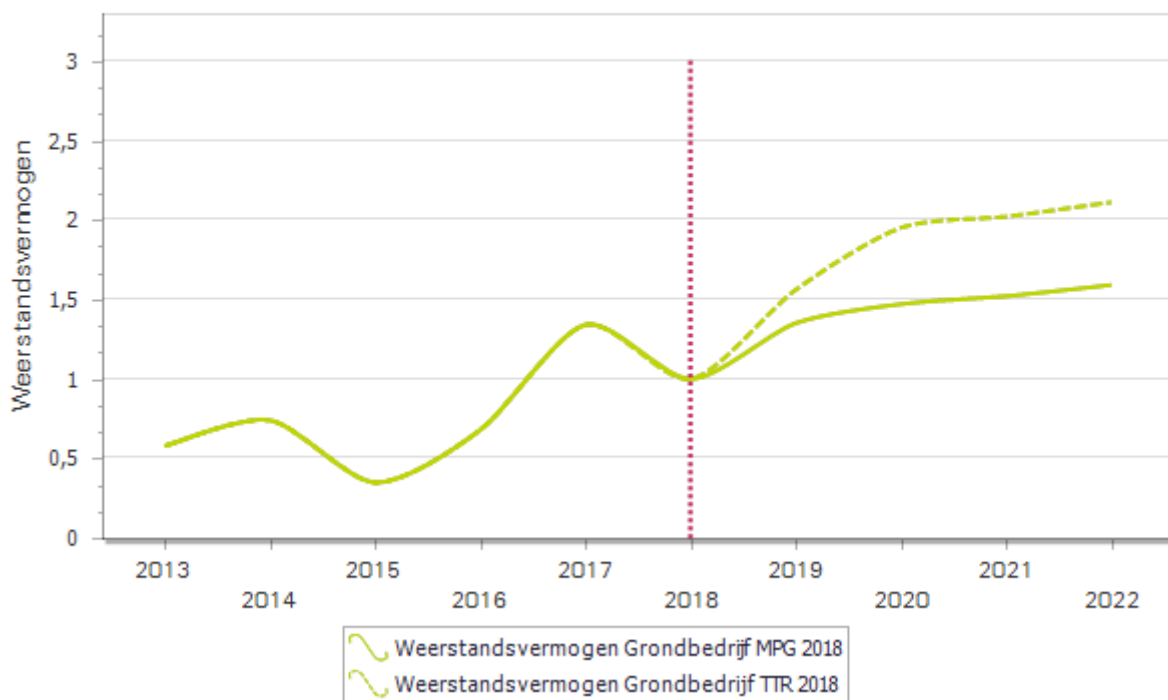
Bij bovengenoemde cijfers is een aantal ontwikkelingen nog niet meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn een eventuele aanpassing van de rekenrente voor het grondbedrijf en de verwachting dat het algemene risicoprofiel van het grondbedrijf krimpt doordat de omvang van het grondbedrijf hard afneemt. De krimp van het grondbedrijf heeft effect op de projectspecifieke en projectoverstijgende risico's. Dit komt bovenop de verwachte bijstelling van € 7,5 miljoen. dat voortkomt uit de specifieke gebeurtenissen.

Daarnaast zit het grondbedrijf, zoals te lezen in de paragraaf Grondbeleid, in een transitiefase. Mogelijk dat de rol van het grondbedrijf in de toekomst gaat veranderen en dat kan uiteraard ook consequenties hebben op het (benodigde) weerstandsvermogen. Deze paragraaf gaat nog uit van de beheersing van de bestaande projecten.

Bovenstaande cijfers en onderstaande tabel moeten in dit perspectief worden beschouwd.

Weerstandsvermogen Grondbedrijf

(Omvang ARG / omvang risico's)

Ontwikkeling weerstandsvermogen en risico Grondbedrijf ten laste van Algemene Dienst

De komende jaren lijkt het weerstandsvermogen verder te verbeteren (zie stijgende lijn na 2018). Dit heeft met name te maken met de dalende streefwaarde van de ARG. De streefwaarde daalt door een bijstelling van het risico dat betrekking heeft op de specifieke gebeurtenissen. Belangrijke disclaimer daarbij is dat de winstnemingen in de tijd en in omvang vaak onzeker zijn, al is de praktijk dat de geraamde winstnames steeds vaker daadwerkelijk worden gerealiseerd. De eerstkomende jaren zijn de winstnemingen afhankelijk van enkele grote grondverkoop. Tevens is er in bovenstaande grafiek van uitgegaan dat de omvang van de risico's de komende jaren niet wijzigt. Dat zal in werkelijkheid niet het geval zijn.

1.2.2 Risico's AD incl. sociaal domein

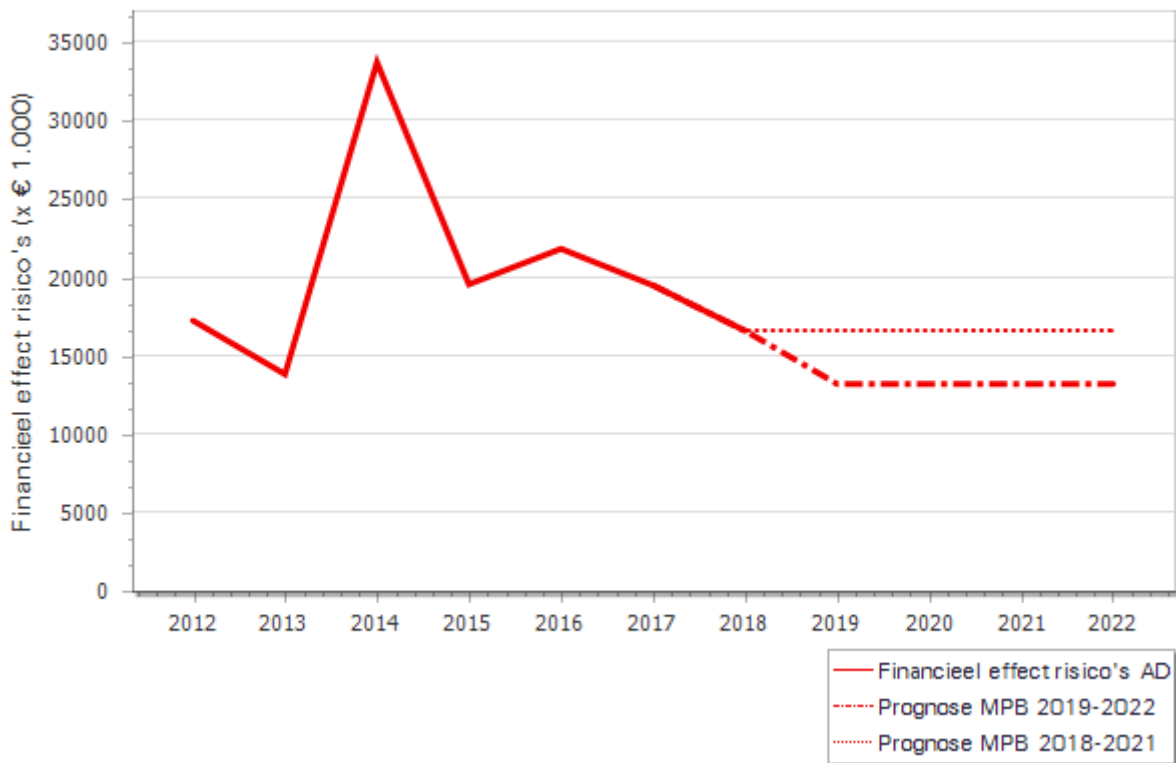
Als we een overzicht maken van de risico's in de AD en bepalen hoe groot die zijn, kijken we naar:

- de kans, dat een risicogebeurtenis zich voordoet;
- de financiële gevolgen van een risico;
- de invloed op de prestaties en het imago van de gemeente.

Die risico's komen voor een deel af en toe voor en zijn voor een deel altijd aanwezig. Bij de bepaling van de grootte van de risico's gaan we ervan uit, dat structurele risico's in vier jaar worden gedekt door ombuigingen binnen de begroting, aanpassing van beleid of beheersmaatregelen. Dit leidt tot een verdubbeling van de financiële gevolgen. Het 1e jaar zijn de gevolgen 100%, het 2e jaar 67%, het 3e jaar 33% en het 4e jaar 0%.

We hebben de grootte van de risico's van de AD nu berekend op € 13,2 miljoen. In de MPB 2018-2021 gingen we nog uit van een risicobedrag van € 16,6 miljoen.

Ontwikkeling risico's AD

Hieronder gaan we in op de TOP-risico's van de AD. Dat zijn de risico's met een kans van minimaal 25% dat ze gebeuren en met een financieel gevolg van meer dan € 1.000.000.

TOP-risico's AD

Het financiële gevolg van onze risico's ramen we op € 13,2 miljoen. De financiële TOP-risico's calculeren we op € 8,3 miljoen, waarvan € 5,8 miljoen in het sociaal domein. We geven een toelichting op de TOP-risico's en beheersmaatregelen in het programma waar het risico is. We geven hier een overzicht.

TOP-risico's Algemene dienst									
Nr.	Eenheid	Risico	Bedrag	Kans	I/S	Netto financieel gevolg weerstands-vermogen	Impact op de doelstelling		Totaal
Programma 1									
264	F&C	Financiering en rente risico's	1.000.000	25%	S	500.000	2	1	3
601	F&C	Regionalisering	3.000.000	25%	I	750.000	1	1	2
861	INF	Datalek	1.000.000	50%	I	500.000	3	3	6
Programma 5									
561	JZW	Onderwijshuisvesting	1.500.000	50%	I	750.000	2	1	3
641	JZW	Structureel onvoldoende budget Jeugdhulp	3.000.000	50%	S	3.000.000	3	3	6
Programma 7									
761	JZW	Structureel onvoldoende budget Wmo	3.500.000	40%	S	2.800.000	3	3	6
Overige risico's						5.045.876			
Totaal						13.345.876			

Ten opzichte van de financiële TOP-risico's in de Jaarrekening 2017 zijn enkele TOP-risico's gewijzigd of vervallen:

Gewijzigd

741 BTW compensatiefonds

In hoofdstuk 2 hebben we toegelicht dat we de toevoeging uit het BTW compensatiefonds tot nu toe steeds volledig in onze meerjarenbegroting hadden geraamd met het risico, dat de bijdrage uit het fonds lager zou uitvallen dan geraamd. In onze jaarrekening hadden we dit risico gecalculeerd op € 3,5 miljoen. Als gevolg van de wijziging van de afrekeningsystematiek tussen het BCF en het Gemeentefonds en gelet op richtlijnen van Provincie en Rijk hebben we de raming in de begroting verlaagd, waardoor er geen sprake meer is van een TOP-risico.

561 Onderwijshuisvesting

Risico is, dat schoolgebouwen leeg komen te staan door teruglopende leerlingaantallen, waardoor schoolbesturen de exploitatie niet meer rond kunnen krijgen. In 2018 hebben we voor de meeste van deze schoolgebouwen afspraken kunnen maken met de schoolbesturen, waardoor het risico is gewijzigd van structureel naar incidenteel. Een deel van het risico kunnen we opvangen met de reserve onderwijshuisvesting.

568 Innen belastingen

Dit risico is ongewijzigd. Omdat we echter de ondergrens voor TOP-risico's hebben verhoogd van € 500.000 naar € 1.000.000, zien we dit risico niet meer terug als TOP-risico.

641 Structureel onvoldoende budget Jeugdhulp

In deze meerjarenbegroting 2019-2022 hebben we extra budget opgenomen om het tekort op het budget Jeugdhulp op te vangen. Het risico van onvoldoende budget is daarmee weliswaar kleiner geworden (-/- 1 miljoen), maar blijft een TOP-risico.

Vervallen.

1281 Het bestrijden van onkruid op verhardingen.

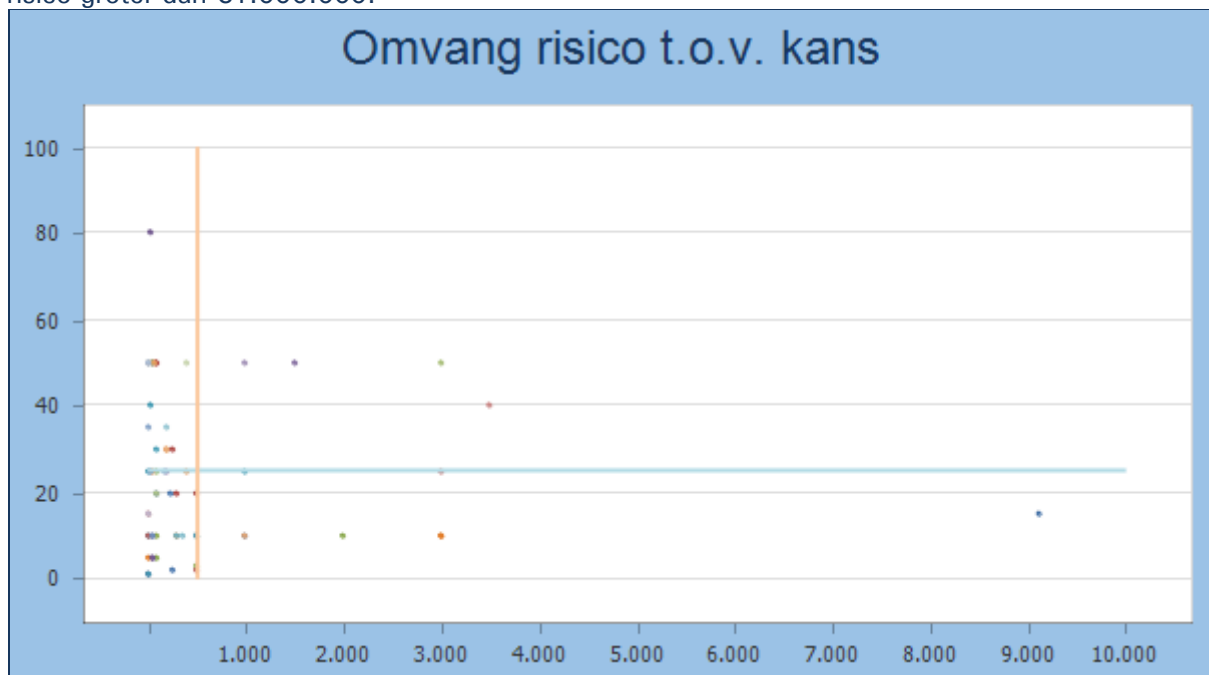
Zoals toegelicht in programma 3 zullen we als gevolg van milieu-eisen intensievere en duurdere methoden moeten inzetten voor onkruidbestrijding. Hiervoor hebben we extra budget geraamd. Daarmee kunnen we deze taak op voldoende niveau uitvoeren, zodat het risico is vervallen.

1221 Onbetrouwbare basisregistraties

Ook voor het op orde brengen van de basisregistraties hebben we voldoende budget opgenomen - met name voor aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet - zodat ook dit risico is vervallen.

Risicoprofielen risico's AD

De financiële TOP-risico's met de grootste kans dat ze gebeuren en het grootste risicobedrag zitten in kwadrant I (rechtsboven) van het risicoprofiel. Daar is de kans groter dan 25% en het risico groter dan €1.000.000.

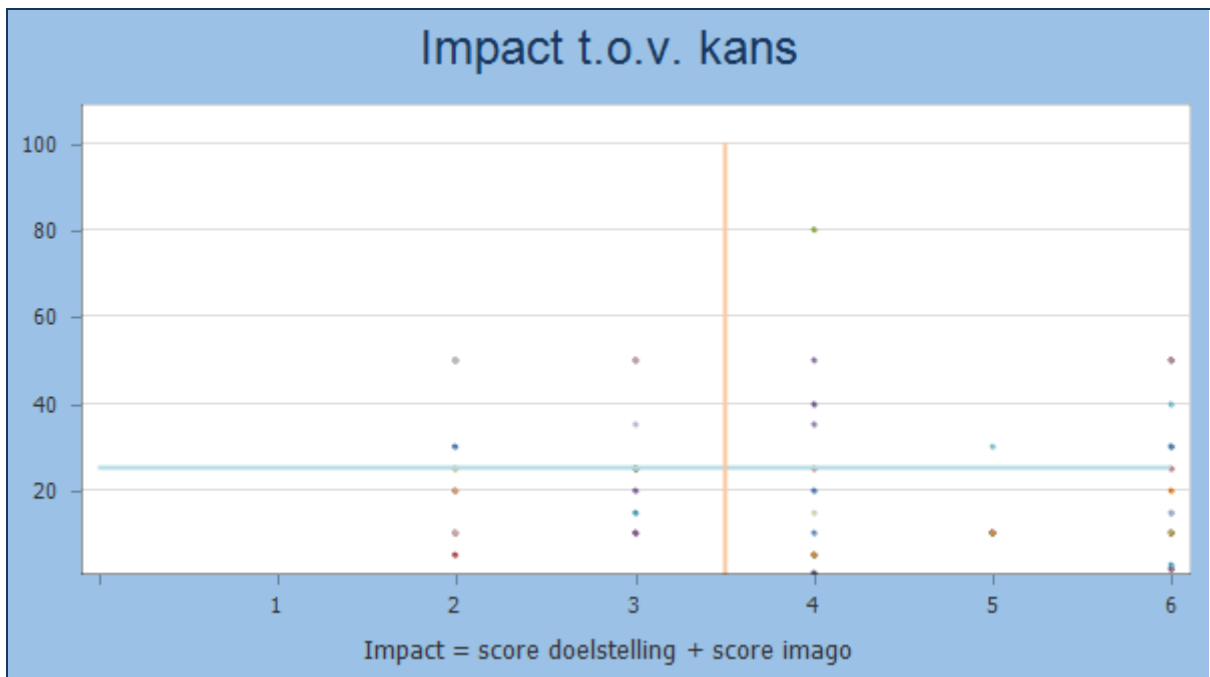
De matrix laat zien, dat de meeste risico's kleine financiële gevolgen hebben.

De impact van de risico's op het realiseren van onze doelstellingen en op ons imago (niet-financiële risico's) ziet u hieronder. De niet-financiële TOP-risico's zijn de risico's met een kans > 25% en een score van 4 tot en met 6.

De scores betreffen:

- Doelstelling wordt toch gehaald (1), de doelstelling wordt later gehaald (2), de doelstelling wordt niet gehaald (3);
- Imagoschade: geringe schade (1), ernstige schade (2), zeer ernstige schade (3).

Hieronder geven we een overzicht van de niet- financiële TOP-risico's. Het gaat om 13 TOP-risico's, waarvan er 3 tevens een financieel TOP-risico zijn.

TOP-risico's Algemene dienst						
Nr.	Eenheid	Risico	Kans	Impact op de doelstelling	Impact op het imago	Totaal
Programma 1						
568	F&C	Innen belastingen	25%	Doelstelling is gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	4
503	S&R	Focus	30%	Doelstelling wordt niet gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	6
741	F&C	BTW-compensatiefonds aandeel in de algemene uitkering	35%	Doelstelling wordt later gehaald	Ernstige schade (regionale pers 4-6)	4
861	INF	Datalek	50%	Doelstelling wordt niet gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	6
1061	RL	Huis van de Stad	30%	Doelstelling wordt later gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	5
463	PVG	Onderhoudsbudget Vastgoedbedrijf	50%	Doelstelling wordt niet gehaald	Schade (plaatselijke pers 0-3)	4
Programma 3						
301	B&O	Ongeval door gladheid	80%	Doelstelling wordt niet gehaald	Schade (plaatselijke pers 0-3)	4
303	B&O	Beheer en onderhoud wegen, bruggen etc.	30%	Doelstelling wordt niet gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	6
302	B&O	Onveiligheid medewerkers en derden	40%	Doelstelling is gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	4
Programma 5						
641	JZW	Structureel onvoldoende budget Jeugdhulp	50%	Doelstelling wordt niet gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	6
Programma 7						
761	JZW	Structureel onvoldoende budget Wmo	40%	Doelstelling wordt niet gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	6
Programma 9						
504	RL	Asbest	25%	Doelstelling wordt niet gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	6

525	RL	Kwetsbare functies bij toetsing en controle omgevingsvergunningen voor bouwen en gebruik, monumenten, aanlegvergunningen en sloop. Asbestsloopmeldingen, kamerverhuurverordening en handhaving bestaande voorraad	50%	Doelstelling wordt niet gehaald	Zeer ernstige schade (land.pers > 6)	6
-----	----	---	-----	---------------------------------	--------------------------------------	---

1.3 Weerstandscapaciteit

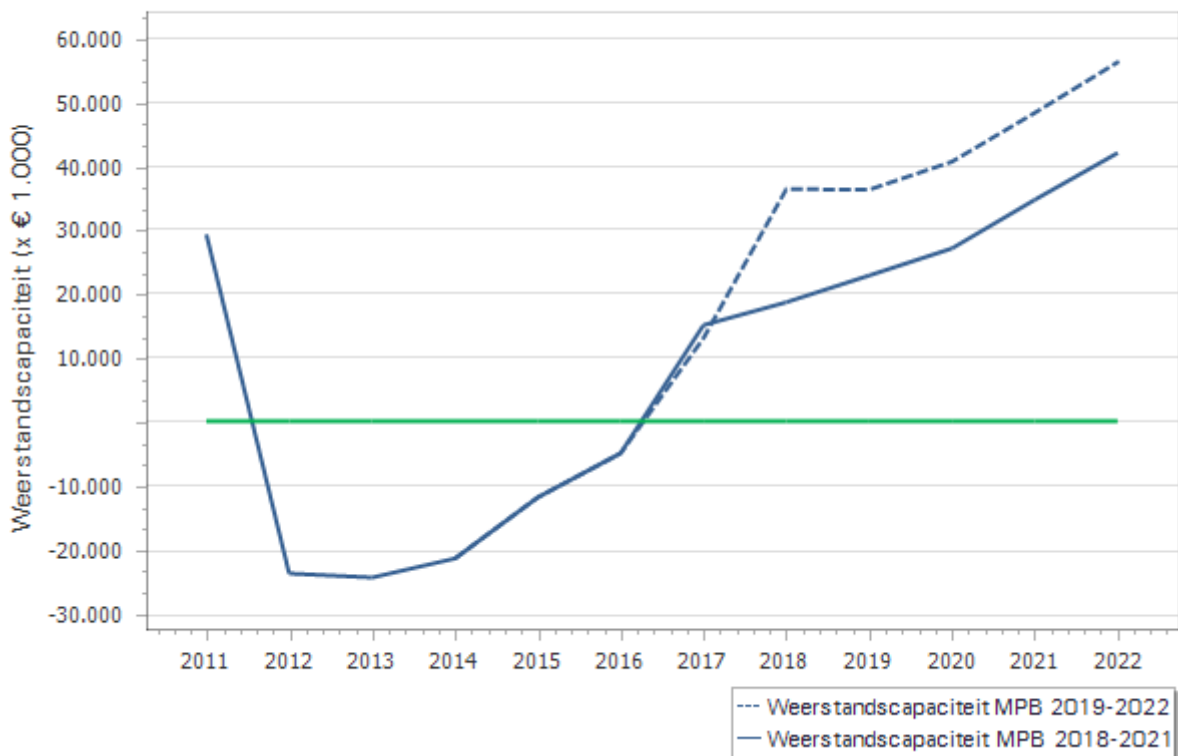
De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die we hebben om kosten te dekken van risicogebeurtenissen die we niet hebben begroot. Voor het bepalen van de weerstandscapaciteit kijken we naar drie componenten:

- het buffervermogen
- ruimte in de begroting
- belastingcapaciteit die we niet gebruiken.

De weerstandscapaciteit eind 2019 in de MPB 2018-2021 was berekend op € 22,9 miljoen. In deze MPB zien we dat de weerstandscapaciteit eind 2019 (zie 1.3.4) is gestegen naar € 36,4 miljoen. Dit is een gevolg van de resultaatbestemming 2017 en met name de afdracht van het Grondbedrijf die in 2018 is verwerkt. Daar tegenover staat, dat er in 2018 een groter beroep gedaan wordt op de reserve sociaal domein dan we vorig jaar hadden gecalculeerd. Overigens zal de gemeenteraad in 2019 bij de besluitvorming over de jaarrekening 2018 ook een definitief besluit nemen over het opheffen van de reserve sociaal domein. In deze begroting lopen we daar niet op vooruit.

Op basis van de ontwikkelingen volgens de MPB 2019-2022 groeit de weerstandscapaciteit de komende jaren verder naar € 56,3 miljoen eind 2022.

Ontwikkeling weerstandscapaciteit

1.3.1 Buffervermogen

Het buffervermogen betreft de algemene reserves in ons eigen vermogen die we kunnen gebruiken om risico's op te vangen. De basis voor het buffervermogen is de algemene reserve.

Die corrigeren we voor de negatieve reserves, zoals de Reserve Tekort Grondbedrijf. Het buffervermogen is eind 2019 € 36,3 miljoen en groeit naar € 56,1 miljoen in 2022.

1.3.2 Ruimte op de begroting

Afgelopen jaren hadden we, gelet op de krapte in onze begroting en onzekerheid over de haalbaarheid van sommige bezuinigingen, een structurele opvangbuffer opgenomen. Zoals toegelicht in hoofdstuk 2 is in deze begroting de opvangbuffer vervallen.

1.3.3 Onbenutte belastingcapaciteit

De ongebruikte belastingcapaciteit betreft de mogelijkheden die we hebben om extra inkomsten te krijgen door belastingen te verhogen of heffingen meer kostendekkend te maken. De meeste van onze heffingen zijn nu 100% kostendekkend. Een hogere dekkingsgraad is niet toegestaan. Dit biedt dus geen mogelijkheid voor extra inkomsten. In het bestuursakkoord heeft u opgenomen, dat onze belastingen komende jaren met maximaal inflatie zullen stijgen. Wij zien dit als een kader voor de komende jaren en hebben daarom geen ongebruikte belastingcapaciteit als buffer opgenomen.

In het overzicht hieronder ziet u de weerstandscapaciteit in de jaren 2015 tot en met 2022 en uit welke onderdelen de weerstandscapaciteit bestaat.

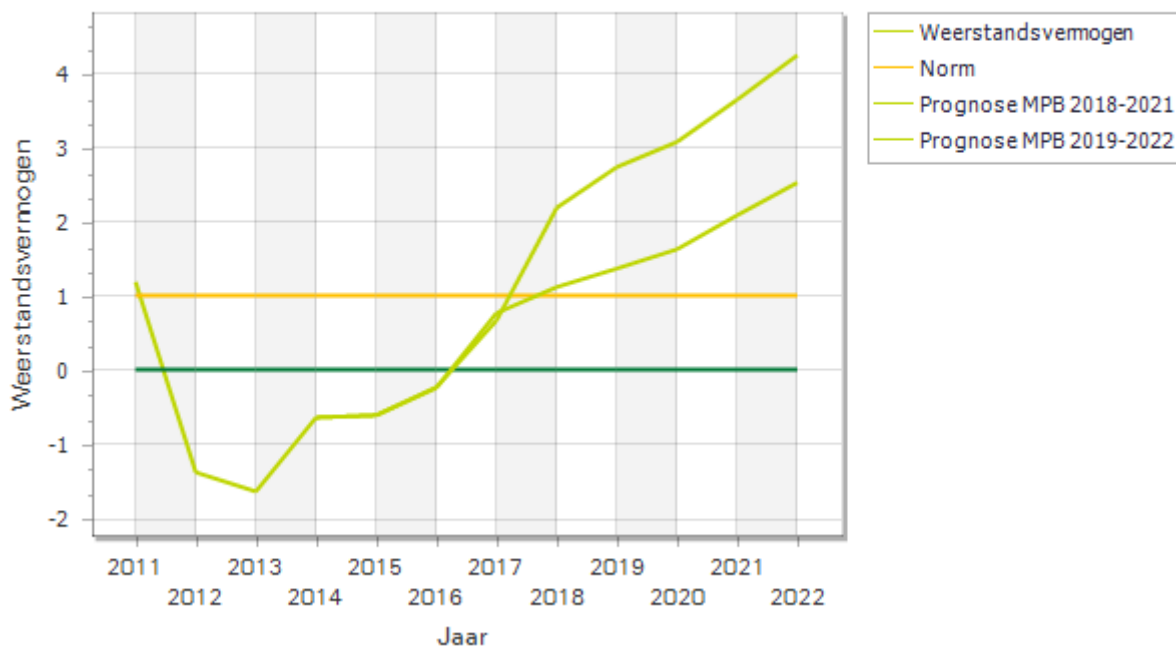
1.3.4 Omvang weerstandscapaciteit

weerstandscapaciteit AD einde jaar (*€1000)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve	9.901	9.706	19.424	42.944	37.250	36.080	43.924	51.759
Reserve inlopen tekort grondexploitatie	-36.308	-31.119	-17.443	-10.801	-5.197	286	0	0
Reserve Sociaal Domein	14.200	15.738	11.179	4.306	4.306	4.306	4.306	4.306
Buffervermogen	-12.207	-5.675	13.160	36.449	36.359	40.672	48.230	56.065
Ruimte in de begroting	500	863	0	0	0	0	0	0
Weerstandscapaciteit AD	-11.707	-4.812	13.160	36.449	36.359	40.672	48.230	56.065

1.4 Weerstandsvermogen

We zien dat onze weerstandscapaciteit is toegenomen en dat de grootte van de risico's van de AD is afgenomen. Ten opzichte van de MPB 2018-2021 verbetert het weerstandsvermogen eind 2019 van 1,38 naar 2,75. Dat is voldoende (> 1). Vervolgens zal het weerstandsvermogen verder verbeteren naar goed eind 2022 (> 4).

Ontwikkeling weerstandsvermogen

1.5 Financiële positie

Naast het weerstandsvermogen zijn er ook andere graadmeters voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Met ingang van 2016 moeten gemeenten op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording deze financiële kengetallen opnemen in de paragraaf Weerstandsvermogen. Voor het financieel herstel hebben we de omvang van de Algemene Reserve in 2022 als richtpunt genomen. Ook willen we ons eigen vermogen vergroten en onze schuldpositie klein houden. Onze solvabiliteit en netto gecorrigeerde schuldquote zijn ijkpunten, waaraan we meten of we dat doel hebben bereikt. Voor de andere kengetallen gebruiken we de normen van de provincie Gelderland. In de tabel hieronder hebben wij die normen verwerkt.

Financiële kengetallen

Financiële Kengetallen einde jaar		Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Norm	
a	Weerstandsvermogen	-0,22	0,67	1,14	2,75	> 1	Voldoende
b	Algemene reserve/ reserve tekort grondbedrijf eind 2022 (in miljoenen)	€ 38,8	€ 56,4	€ 34,8	€ 56,1	> €20	Goed
c	Netto schuldquote	113,12%	89,67%	101,26%	90,73%	< 100%	Voldoende
d	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	101,84%	81,01%	91,70%	82,02%	< 90%	Goed
e	Solvabiliteitsratio	8,32%	11,39%	8,98%	11,12%	> 20%	Matig
f	Structurele exploitatieruimte	0,58%	3,84%	0,60%	0,5%	> 0,6%	Matig
g	Grondexploitatie	10,85%	11,73%	5,53%	5,97%	< 20%	Goed
h	Belastingcapaciteit	96,13%	96,08%	96,08%	98,31%	< 95%	Matig

Toelichting

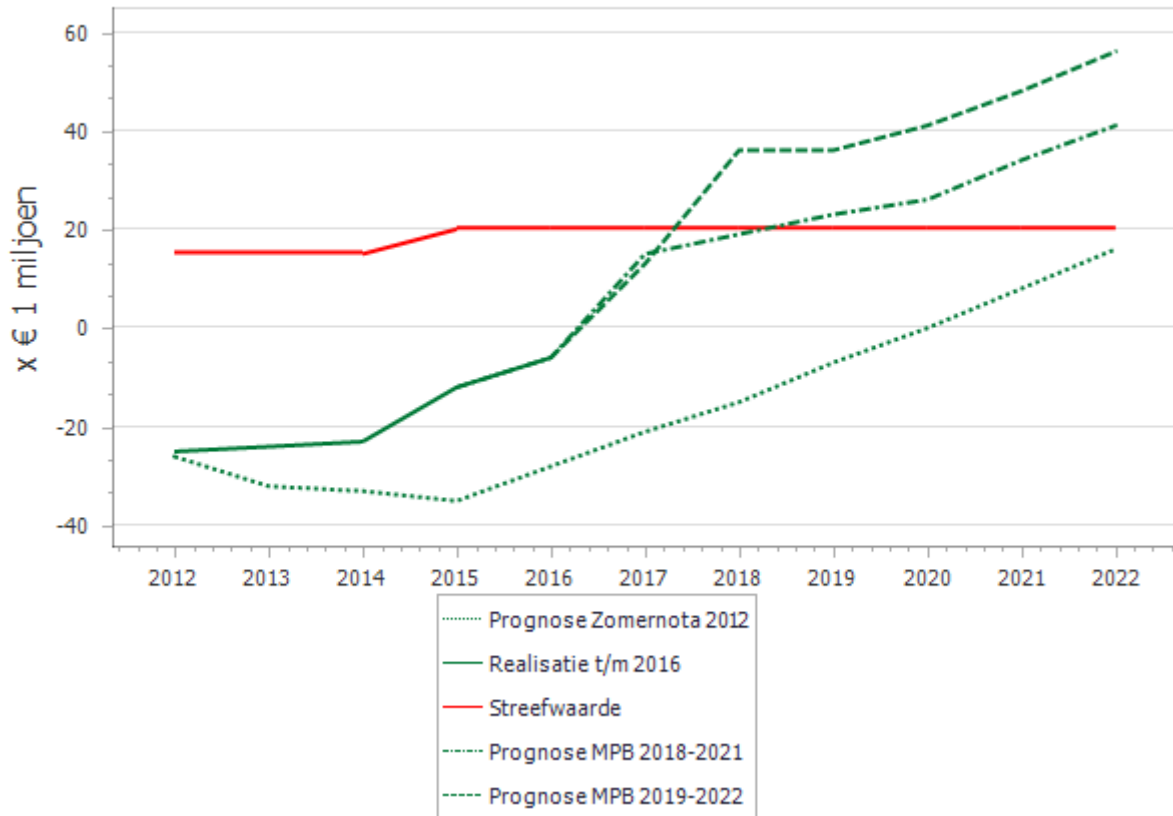
- a. Weerstandsvermogen
Zie toelichting in paragraaf 1.

b. Algemene reserve

We hebben de raming van de Algemene Reserve geactualiseerd op basis van deze MPB 2019-2022, zie bijlage 1 bij deze begroting. We hebben de resultaatbestemming van de jaarrekening 2017 en de berekende afdracht van het Grondbedrijf aan de AD per 1 januari 2018 toegevoegd aan de Algemene Reserve.

We zien de bestemmingsreserve van het Grondbedrijf groeien. Het Grondbedrijf verwacht dat bij de resultaatbepaling over 2018 mogelijk € 9,4 miljoen van de reserve van het Grondbedrijf zou kunnen vrijvallen ten gunste van de AD. Een eventuele afdracht verwerken we in de jaarrekening 2018. In deze MPB is hiermee nog geen rekening gehouden.

Ontwikkeling AR

c. Netto schuldquote (verplicht)

De netto schuldquote laat zien hoeveel schuld we hebben in verhouding tot onze baten. We zien, rekening houdend met onze geplande investeringen, dat onze schuld komende jaren iets toeneemt. Echter ook onze baten nemen toe, zodat de schuldquote daalt. We streven naar een schuldquote kleiner dan 90%.

d. Netto schuldquote gecorrigeerd¹ (verplicht)

Voor een financieel gezonde situatie moet deze netto schuldquote lager zijn dan 90%. Voor de schuldquote gecorrigeerd houden we de volgende normen aan:

Netto schuldquote	< 90%	< 100%	100% < > 130 %	> 130%
Kwalificatie	Goed	voldoende	Matig	Onvoldoende

De gecorrigeerde schuldquote was vorig jaar al gedaald onder de 90% en zal komende jaren verder dalen.

¹ De correctie heeft te maken met geld dat wij aan anderen hebben geleend.

e. Solvabiliteitsratio

We hanteren de volgende normen voor onze solvabiliteit (eigen vermogen/ totaal passiva):

Solvabiliteit	$\geq 20\%$	$15\% < > 20\%$	$10\% < > 15\%$	$< 10\%$
Eigen vermogen	≥ 160 mln	$120 < > 160$ mln	$80 < > 120$ mln	< 80 mln
Kwalificatie	Goed	voldoende	Matig	Onvoldoende

We willen onze solvabiliteit terugbrengen op het niveau van 2008. De komende jaren is onze solvabiliteit nog te laag. Op basis van deze jaarrekening en de aannames in de MPB 2019 - 2022 bedraagt ons eigen vermogen eind 2019 € 85 miljoen. Onze solvabiliteit is verbeterd naar 11,1 %, maar nog steeds matig. De prognose voor de komende jaren is positief. Onze solvabiliteit groeit sneller dan verwacht. We streven naar een goede solvabiliteit eind 2026.

f. Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan welke structurele ruimte er is om extra eigen lasten te dragen. Onze structurele exploitatieruimte is beperkt.

g. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Het kengetal geeft het risico aan dat we lopen door waardevermindering van grond die we nog niet in exploitatie hebben genomen en van bouwgrond in exploitatie. Onze grondexploitatie heeft de kwalificatie goed.

h. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit laat zien hoe de belastingdruk van onze gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Onze belastingdruk op basis van de woonlasten 2018 (COELO Atlas van de lokale lasten 2018) ligt onder het landelijk gemiddelde.